

Werk

Titel: Gemmarum Et Lapidum Historia

Autor: Boot, Anselmus Boetius

Verlag: Maire

Ort: Lugduni Batavorum

Jahr: 1636

Kollektion: Antiquitates_und_Archaeologia; Antiquitates_und_Archaeologia_ARCHAEO18

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN643798072

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN643798072>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=643798072>

LOG Id: LOG_0019

LOG Titel: Cap. CCIV. [-] Cap. CCXLVI.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

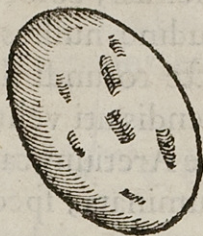
Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

382 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
videtur habere formam, à qua Græcum nomen illi
datum est.

Interior lapis ita adhæret exteriori concavo, ut
vitellum ovi cocti absque spatio intermedio albu-
mini. Inveni hunc lapidem prope Pragam Bohe-
miæ, exterior eius pars terræ cinereæ habet colo-
rem. Interior nec fulget, nec nitet, variisque, &
obscuris coloribus fordescit.

a Huius meminit Plinius libro 37. Naturalis historia
cap. x. littera ff.

C A P. C C I V.

De Amiantho lapide.

AMianthus lapis, aliis Asbestinus, alumini schi-
sto tam similis est, ut eo adulteretur. Ignis in-
iuriam auri instar perfert, atque non solum uri non
potest, sed purior redditur, unde Asbestini nomen
illi datum est. Olim in fila aptabatur, mappæque ex
eo tanquam ex lino fiebant. Linum ex Amiantho
à a Plinio vivum appellatur. Mappæ Amianthinæ
fordibus conspurcatæ, puriores igne exustæ quam si
aqua laventur fiunt, ac magis splendent. Regum in-
de olim tunicæ funebres fiebant, ut cremata cada-
vera à reliquo cinere separarentur. Nascitur, Dio-
scoride teste, in Cypro, sed fuscus. Item in desertis
Indiæ,

Mappæ
Asbestina.

Locus.

Indiae, ubi non cadunt imbres, ac in Asiae provincia quadam. Reperitur etiam in Italia, sed adeo breve, ac fragile, ut neri non possit. Hinc fit ut pro alumine sciillili, vel plumæ vendatur, & pro elychniis perpetuis tantum inserviat. Attritione solvitur facile in tenuia filamenta, instar plumæ canescentia.

Ligni modo fibrosus est, mollisque, & candidus, vel subviridis. Id quod dum teritur lapis efflorescit in plumas, flos petrae vocatur. Cuti applicatus flos urit urticae instar ob asperitatem aculeorum tenuium qui carnis poros penetrant, & continuum solvunt. Id sciunt passim gnatonnes qui florem impalpabilem inspergunt internis camisiae partibus, ut focii iis induti incredibili pruritu, ac dolore afficiantur. Olim Amianthus pretia Margaritarum aequabat, Plinio teste. A b Paulo Veneto vocatur hic lapis Salamandra, quod Salamandrae instar *Salamandrae* in igne vivat, aut eius iniurias absque noxa perferat. *dra.* Sed meo iudicio ridiculum est credere aliquod animal in rerum natura esse, quod humore, spiritu, & aqua vix aliquo connexu iunctis constans, possit in igne

384 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 igne degere, ut partes illæ non separentur, exuran-
 tur, & ita animal intereat. Fila huius lapidis lineis
 non sunt dissimilia. Sole siccata teruntur in morta-
 rio æneo, postea lavantur, ac à terra purgantur, nen-
 turque, ac deinde texuntur. Modus texendi hac
 Ætate perit. c Baptista à Porta in libro magiæ na-
 turalis videtur scivisse modum, eumque palam face-
 re, sed verba tam sunt obscura, ut à nemine, quam
 qui modum scit, intelligi, (si ab ipso modus explica-
 tur) possint. Ita enim inquit: pectitur, & netur ab
 omni muliercula modo non ignorato, ut Venetiis
 vidimus. Cypria mulier, & Valentina mihi videndi
 copiam fecit in arcis hospitio, vel medici mali, se-
 cretum optimum perpulchrum, perutile, licet à re-
 centioribus ignoratum. Jam gratis dedimus, etsi
 magno pretio comparari possit. Hactenus à Porta.
 Iactat se gratis dedisse, secretum hic nullum appa-
 ret; videtur enim tantum locum monstrasse, ubi
 modus haberi possit. Hoccine est magnum secre-
 tum dare? nullum profecto si extincta sit mulier,
 vel alio decesserit. Si arcis hospitio, vel medico ma-
 lo, aliquid aliud intelligi velit tam obscurus est, ut
 ne centum Oedipi aperiendo secreto sufficiant. Du-
 bitavi sæpe num succus mali medici hac in re neces-
 sarius sit. Sed obscuritas ænigmatis me in experien-
 do negligentem fecit.

*Modus te-
 xendi.*

*Miraculo-
 sum Ami-
 anthi lapi-
 dis lini-
 mentum.*

Ex Amiantho linimentum ad tineam puerorum,
 & ad ulcera tibiæ miraculosum fit sequenti mo-
 do. Accipiuntur Amianthi unc. quatuor, plumbi
 uncia 12, tutiæ uncia duæ, ac calcinantur, deinde
 pulverisata in vitro macerantur cum aceto, ac quo-
 tidie per mensem materia agitatur semel; post men-
 sem ebullienda est unius horæ quadrante, ac quie-
 scere finitur, donec inclarescat: deinde illius aceti
 clari quantitas, cum pari quantitate olei rosacei,
 misce-

miscetur, donec bona fiat unio linimenti forma, eo inungitur caput pueri totum ut cito sanetur: ad scabiem, & ulcera tiliarum vesperi partes unguuntur, donec sanentur. Si lapis hic cum aqua vitæ, & saccharo solvatur, ac exigua portio mane quotidie mulieri albo menstruo laboranti detur, mox sanatur.

Ad ulcera.

*Ad alba
menstrua.*

a A Plinio *linum vivum* appellatur lib. 19. *Naturalis historiae cap. 2. littera t. Per linum vivum Amianthum lapidem debere intelligi Auctor est Petrus Andreas Matthiolus in Dioscorid. lib. v. cap. 113. verum V. Cl. Claudius Salmasius libro (cap. 62. huius libri) citato fol. 178. scribit male & imperite facere eos, qui Plinium eo nomine reprehendunt, quum Plinius de lino revera loquatur, quod ὄνιδεικῶς vivum, & Asbestinon dicebatur, & in India proveniebat. Multo imperitius agere, inter quos est Mercurialis, qui Plinium sic defendit, ut non neget quidem linum ab eo lapidem Carystium appellatum fuisse, sed Græcorum id auctorum exemplo fecisse contendat, quandoquidem & Pausanias ante ipsum Carpasium linum nominavit, & Strabo Carystium: de Strabone falsum est, ut supra ostendimus. Pausanias quidem vocat καρπίσιον λίον, sed improprie, siquidem intelligit de Cyprio lapide: profecto videtur confudisse linum Asbeston cum Cyprio lapide, ea re inductus quod simili potestate contra ignes utraque esset prædita. Ceterum quod à Plinio describitur Indicum linum, toto genere, ac cælo diversum à Carystio, sive Cyprio lapide. Præterea nisi Plinius per linum vivum quid aliud intelligeret, quam Amianthum lapidem, non diversis locis (ne in tautologiam incidere) de iis tractasset. Nam Amianthi lapidis meminit Plinius lib. 36. cap. 19. littera d. Huius etiam Amianthi lapidis mentionem faciunt Georgius Agri-*

386 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
cola lib. v. de Natura Fossilium cap. 9. Andreas Cas-
salpinus lib. 2. de metallicis cap. 49. Antonius Musa
Brassavolus Ferrariensis tradit, impostores, lapidem
Amianthum simplicibus mulierculis ostendere, ven-
dereque saepenumero pro ligno Crucis Servatoris no-
stri. Id quod facile credunt cum igne non combura-
tur, quodque ligni modo plurimis constet lineis in-
tercurfantibus. Amianthus lapis etiam fuit in au-
rea illa lucerna quam Athenis Callimachus fecit, oleo
non nisi post annum dissipato. licet semper arderet.

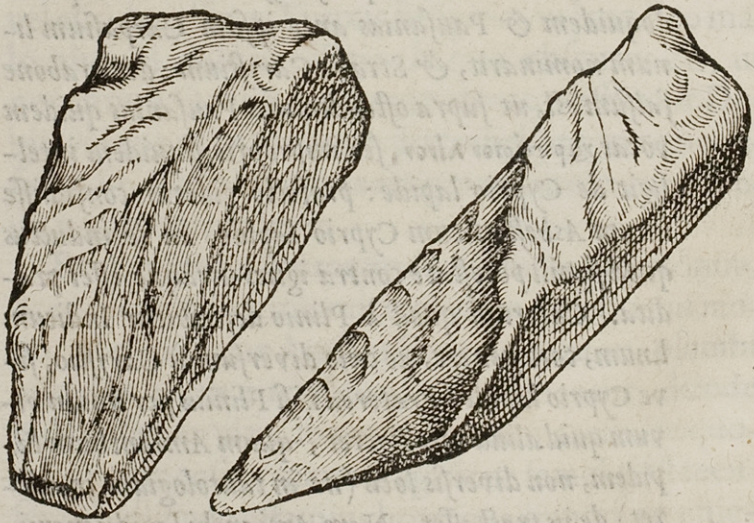
b. In Itinerario suo.

c. Libro 4. cap. 25.

C A P. CCV.

De Hematite.

HÆmatites à sanguine nomen habet, a vel quod
Haqua commixtus sanguineum colorem refe-
rat, vel quod sanguinem sistat. Germanice *Bluestein*

vocatur. Color illi sanguine est obscurior, non fe-
cus, ac si quis ferri scobem minio nativo, id est,
cinna-

cinnabari commisceret. Quanquam interdum niger, interdum flavus, interdum ferri colorem habeat. Strias antimonii instar habet. Dum uritur minii colorem imitatur.

*Pulcher
color ex
Hematite.*

a *Theophrastus lib. Σε λιθων Hematiten dici vult, non quod tritus sanguineum succum reddat, non quod sanguinem sistat, sed quod similis sit αιματι Ερπεσι και ζοι, arido sanguini, & concreto.*

C A P. CXCI.

Genera, & loci natales.

Plinius de Hæmatitis generibus ita scribit libro. 36. cap. 20. Sotacus è vetustissimis authoribus quinque genera Hæmatitum tradit, præter Magnetem. Principatum dat ex iis Æthiopico, oculorum medicamentis utilissimo, & iis quæ panchresta appellant, item ambustis. Alterum Androdamantha dicit vocari, colore nigro, pondere, ac duritie insignem, & inde nomen traxisse, præcipueque in Aphrica. repertum. Trahere autem in se argentum, æs, ferrum. Experimentum eius esse in cote ex lapide Basanite. Reddere enim succum sanguineum, & esse ad iecinoris vitia præcipui remedii. Tertium genus Arabici facit simili duritie, vix reddentis succum ad cotem aquariam aliquando croco similem. Quarti generis Elatiten vocari, quamdiu crudus sit, coctum vero Miltiten, utilem ambustis, ad omnia viliorem rubrica. Quinti generis Schiston, hæmorrhoidas reprimentem.

Hodie unum tantum genus supra descriptum pro Hæmatite habetur, idque videtur quartum esse Elatite dictum, Rubricæ enim quamproximum est. Ad secundum genus Plinii videtur ille lapis referri

388 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 posse, cui minium nativum adnascitur. Nigricat enim, ponderosus est, & argentum, æs, ferrum, ac aurum in se trahit, propter argentum vivum, quod in se continet, eam naturam habet, ut metalla appetat, iisque uniatur. Si quis coloribus Hæmatitum genera distinguere velit, varia habebit, cum aliqui flavescant, rubescant, nigricent, & ferri colorem habeant. Lapis qui hodie pro Hæmatite habetur, in variis Germaniæ locis reperitur. Sæpe inter rubricas, & ferri fodinas, quales prope Ioachimicam vallem Bohemiæ, item circa Bressam sunt, invenitur. Aliquando ex Ostracite nascitur, ut prope Hildeshemium contingit. Copiose etiam invenitur in Ilva ubi ferri metalla sunt. Sed meliores fert compostella Hispaniæ, qui constant figura angulosa, quemadmodum Pyrites, qui ferri nigricantis splendorem habet. Excoquitur in ferrum hic lapis, ac in cavernulis rubricam continet. Interdum, sed obscure ferrum trahere animadvertitur. Fit etiam Hæmatites ex Magnete usto.

Locus.

C A P. CCVII.

Natura, facultates, qualitates, dignitas, & valor.

Minii color ex Hæmatite.

Ad sanguinis fluxus.

Aliis omnibus præfert a Dioscorides friabilem, & saturato colore, nigroque qui per se durus, & æqualis est, nulla sorde admista, aut septo intermedio, habetque cinnabari similem colorem, sed saturatiorem. Ustus, vinoque aspersus minii colorem nanciscitur. Frigidæ, siccæ, glutinantis, attenuantis, & astringentis est facultatis; quamobrem b oculis cruore suffusis, & lachrymantibus mire convenit cum lacte muliebri instillatus, ac mulierum profluvia, dysenterias, hæmorrhagias, hepaticos, aliosque sanguinis fluxus compescit. Ex vino ad serpen-

LIBER SECVNDVS. 389
serpentum ictus propinatur. Ad pulmonis ulcera *Ad sputa*
sanguinisque eiectiones à Tralliano celebratur. *sanguinea.*
qui pollinem tenuissimum cum vino sæpius à scrup.
uno ad scrup. quatuor non sine magna utilitate ex-
hibet. Vilis est admodum hic lapis.

a Libro v. de re medica cap. 101.

b Raphaël Volateranus in Comm. Urbanis lib. 27. de
lapidibus tradit eundem lapidem tritum cum melle,
ophthalmiis, morbisque oculorum omnibus imposi-
tum mederi: ex aqua vero epotum, ad omnia vene-
na prophylacticum esse: præterea digito gestatum
victoriam contra lites omnes, gratiamque con-
ciliare.

c Libro VII. cap. I. circa finem miris laudibus Hæma-
titen lapidem extollit, vide etiam ad hanc rem insi-
gnem, notatuque dignum, de hoc lapide, locum Aëtii
lib. 2. tetrabibl. cap. 13.

C A P. CCVIII.

Adulterium Hæmatitis.

ADulterari solet gleba rotunda, & densa lapi-
dis Schisti (qualis est quæ eius radix vocatur)
torrefacta in fictili inter cineres. donec ad corem
colorem Hæmatitis reddat. Sed fraus deprehen-
ditur, primum quidem interfectionibus, Schistus
in laminas rectas frangitur. Hæmatites autem non
eo modo; deinde colore, Schistus enim floridum
reddit, Hæmatites autem saturatiorem cinnabari si-
mitem.

De Hæmatite spurio triplici.

Nascitur in Silesia non procul ab arce Lehnen-
ci ad Boberum flumen lapis similis Hæmatiti,
ab incolis *Bluetstain*, *Braunstain*, aut *Braunfarbe* voca-
tus. Is durus non est, eoque figuli tingunt fictilia
Hirsbergi. Ustus crocum martis colore, & effectu
refert, nam ad sanguinis eruptiones compescendas
utilissimus est. Alterum genus reperitur in ferri
metallis, globosum, colore partim rubricæ, partim
ferri nigricantis, friabilis ob inæqualitatem, durus
tamen. Hoc à Dioscoride describi videtur. Nam
cæteri solidiores adulterari nequeunt, neque colo-
re sanguineo, sed ferri perpoliti spectantur. In hoc
genere quidem colore saturiore reperiuntur, cro-
ceum pulvisculum fundentes, quales Plinio in Æ-
thiopia nascuntur. Tertium genus ferrugineum, &
grave est rubrica obductum, & supra rubricam cre-
ta pallida. Deinde tectum crusta simili Ætiti, te-
nuiore tamen, & fragiliore, quæ septi modo perua-
dit ad intima. Lapis hic ad cotem croceum, & san-
guineum succum profert. Reperitur Aretii ubi fons
est acidulæ congener Ostraciti. Vim habet astrin-
gentem, & aliquantulum excafactoriam, & exte-
nuantem, ut Dioscorides tradit, ideo exterit ocu-
lorum cicatrices, & scabritias cum melle, facit
etiam ad lippitudines, oculos contusos, ac cruore
suffusos, cum lacte muliebri. Bibitur ad difficulta-
tem urinæ, fluxusque muliebres, ac iis prodest, qui
sanguinem reiecerunt.

*Ad san-
guinis flu-
xus.*

De Smiri lapide.

SMIRIS Germanice *Smergel*, Italice *Smeriglio*, Gallice *Emeri*, ad Hæmatitis tertiam Plinii speciem *Hamatis* referri posse videtur. Nam eam durissimam statuit, ac vix ad cotem aquariam succum reddere, eumque aliquando croco similem asserit. Lapis est ferrugineo, ad nigredinem tendente, colore, adeo durus, ut gemmarii eo ad gemmas scalpendas, & arma expolienda utantur. Contunditur enim in pulverem tenuem papaverini seminis instar, aut paulo minorem, deinde addito oleo, vel aqua operi adhibetur. Tantam habet duritiem, ut eo vitra non secus, ac si Adamas verus esset, scindantur. Ad loricas annulatas emundandas, & à rubigine liberandas vasi rotundo cum lorice imponitur, quod frequenti rotatione commotum, ac hinc inde iactata lorica, Smirisque pulvere per annulos sæpius decidente, partesque illius affricante, ita lorica abstergetur ut nova videatur, Enses etiam hoc lapide, aliaque arma expoliuntur. *a* Ad gingivas humentes, & dentifricia Smiris pulvis etiam adhibetur. Abstergentem enim habet facultatem.

Ad loricas mundandas.

*a Smiridis facultates demonstrant Dioscorides, & Petrus Andreas Matthiolus lib. v. cap. 123. de simplicium medicamentorum facultatibus. Oribasius lib. xv. Collect. Medic. de lapidibus. Aëtius lib. 2. tetrabibl. cap. 26. V. Cl. Claudius Salmasius, Smiris per simplex 1. non Smyris, scribendum tradit, libro (cap. 62. huius libri) citato, fol. 1101. Cuius hæc sunt verba: Smiris etiam veteribus notus lapis, quo gemmas atterebant, ac poliebant. Dioscoridi *Σμύρις**

392 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
dicitur, sed legendum ζμίρις ex Hesychio ζμίρις
λίθου ἔστιν, ἢ τὰς ἡμέρας οἱ δακτυλολυφοὶ σμήχουσι
quo gemmas atterunt, gemmarum scalptores. He-
sychius: ζμίρις, ἄμμον εἶδος, ἢ σμήχονται σκληροὶ
ἐπὶ λίθων. Smiris quoque hodie id nomen habet, &
eundem usum exhibet &c.

C A P. CCXI.

De Schisto.

SCistus, seu sciffilis lapis, friabilis, & sciffilis est,
unde nomen habet, componitur, & cohæret in-
star salis ammoniaci. Glebas habet duras, & ro-
tundas quæ Schisti radices vocantur, quibus ustis
olim Hæmatites adulterabatur. Fraus deprehen-
debatur quod in rectas laminas frangebantur, quod
Hæmatiti non contingebat. Crocei est hic lapis
coloris si optimus fuerit; alias nigricat, laminas ha-
bens tenues invicem hærentes ut lapis Specularis,
splendentes, & perspicuas, per quas si Sol inspiciat-
ur videtur croceus. a Plinius ex sotaco Schistum
Anthracitin vocari, nascique in Aphrica nigrum,
atritumque aquariis cotibus reddere ab ea parte,
quæ fuerit à radice nigrum, ab altera croci colo-
rem, utilemque esse oculorum medicamentis, asse-
rit. Reperitur in Bohemia, Romæ in Vaticano, ac
in Montacuto prope Anglarium; cuius montis ca-
cumen ex hoc lapide constat. Videtur Talci quæ-
dam species; sed hac ratione à Talco differt, quod
in rectas laminas scindatur. Talci vero laminæ fle-
xiles sunt, ac vario modo complicatæ.

Libro. 36. Naturalis historia cap. xx. littera c.

C A P.

De Ostracite.

Ostracites à testa, a quæ Græce ὄστρακον dicitur, nomen habet; testæ enim similis est, crustosus, & scissilis. Testa superiori ablata, alius continetur lapis in plures scissilis, intercedente semper crusta non lamina, ita ut plures lapides Ætides uno lapide contineri videantur. Ab hoc differt Ostracites Germanorum vulgo *Topfstain*, seu olla fossilis. Nam argilla potius videtur, quam lapis. Has ollas Æthnici olim cineribus mortuorum impositis teluri committebant. Molles sunt in terra, exemptæ in aëre lapidescunt. Ostracite à nobis ante descripto utuntur mulieres pumicis loco ad pilos auferendos. Potus in vino dragm. pondere menses fluentes sistit. Ad nomas, & mammarum inflammationes imponitur utiliter. A purgatione sumptus conceptionem prohibet. Tertia species ad gemmas à Plinio refertur, quam etiam Ostraciam appellat. His verbis lib. 37. cap. 10. Ostracias, sive Ostracitis est testacea durior, altera Achatae similis, nisi quod Achates politura pinguescit: duriori tanta inest vis, ut aliæ gemmæ fragmentis eius scalpantur. Ostraciti ostrea nomen, & similitudinem dedere. Hæmatitis etiam species quædam Ostraciti similis est. Reperiuntur hæ species omnes in variis Germaniæ locis, in Italia prope Levanen qua tenditur Aretium, in collibus sabulosis, & argillofis, ubi Geodes invenitur, ibi & Ostracitis.

Ollares
lapides.

Ad mex-
suum fluo-
rem.
Ad impe-
diendam
conceptio-
nem.

Locus

Juniores Græci (teste Georgio Agricola lib. v. de Natura Fossilium cap. 19.) ὀστρακον nominarunt, ut ab Ostracorum testis distinguerent. Plura de hac re

C A P. CCXIII.

De lapide Samio.

SOlet hic lapis in terra Samia, quæ linguæ adhæret, & alba est, reperiri: eo utuntur aurifabri ad nitorem auro comparandum. a Facultatem habet astringendi, & refrigerandi, candidior, & durior cæteris præfertur, partus accelerat, & conceptus custodit ut *Ætites*. Interdum hic lapis nigrescit, tum à nonnullis exhebenus, aut ebur fossile vocatur.

Samii lapidis facultates, & multa plura, tractant

Petrus Andreas Matthiæ in Dioscorid. cap. 130.

lib. v. de re medica & Andreas Cesalpinus lib. 1.

De Metallicis cap. xli. ad quæ loca lectorem relegamus.

C A P. CCXIV.

De Talco.

Stella terra.

Argyrodamas.

TAlcum Germanice *Talck*, à nonnullis *Stella terra* appellatur, quod stellarum instar, argenteoque nitore splendeat. Putant nonnulli veterum fuisse *Argyrodamantem*, quia ignis iniuriis resistit, lapidis *Speculari* simile est *Talcum*: item *Schisto*, à quo distat non solum colore, sed & quia non in rectas laminas scinditur, flexiles enim sunt, & vario modo complicatæ. Ex tenuissimis laminis argenti æmulis constat, igni resistit, in eoque perenne est. Nam neque funditur, neque comburitur, neque colorem amittit: propterea *elychnia* ex eo complicata

cata fiunt, ut ex Amiantho lapide. Talcum plerun-
que candidum, & argentosum habet colorem. Ex
eo chymici eliciunt oleum ad æs dealbandum, ac fi-
guli fictilibus eius opera argenteum dant nitorem.

Talco utuntur etiam mulieres ad faciem eximie de-
albandam, in liquorem prius solvendo. Contun-

*Talci li-
quor.*

ditur in pollinem tenuissimum pistillo ferreo, po-
stea forti ollæ committitur, operculo addito, ferreis
deinde filis ligatur, figulari creta illinitur, in Sole
triduo siccatur, ac tandem furno vitriariorum, ubi
maximæ flammæ sunt, imponitur. Post triduum

aut quatrimum eximitur, vas frangitur, & si in cal-
cem redactum sit, servatur, sin minus, repetitur la-
bor, donec perfecte calx dealbuerit. Postea super

Marmor Porphyreticum accommodatur, humi-
dissimoque loco relinquitur, donec in liquorem
solvatur, ad prædicta utilem, a Ioanne à Porta te-
ste.

Alii ad prædictum usum Talci pollinem cum
cochleis ollæ immittunt, ut Talcum devorent, ubi
devorarint cum testis tufas vitro imponunt, ac ab
iis aquam extillant pro mulierum magonio, ut
dixi.

*Alius li-
quor ad
siccum.*

Avicenna authore, Talci lapis periculosus est si
devoretur, propterea ut solvatur eget magna indu-
stria. Frigidum est Talcum in primo, siccum in se-
cundo gradu, astringit, retinet sanguinem, prohibet

abcessus mamillarum & testiculorum, & quæ
post aures fiunt. Infunditur dysentericis, ad spu-
tum sanguinis, fluxum menstruorum & hæmor-
rhoidarum, datur cum aqua plantaginis. Talci ge-
nera variis coloribus distingui possunt. Reperitur

genus quoddam crustosum & fragile in colle petræ
sanctæ, quod ignis non absumit ac aliqui Galaicon
& Plinii putant.

Galaicon.

Libro

a Libro x. Magiæ Naturalis cap. 19.
 b Libro 37. Naturalis historiæ capite x. littera kk.

C A P. CCXV.

De Selenitide, ac lapide Speculari.

Selenites à Luna nomen obtinet, quod decre-
 scente, vel accrescente Luna augeatur, vel mi-
 nuatur, à Romanis olim Lunaris gemma vocaba-
 tur. Nam Selenites inter gemmas ponebatur. a Pli-
 nius ex candido translucere melleo fulgore, imagi-
 nem Lunæ continere, eamque reddere in dies sin-
 gulos crescentis, minuentisque numero, nascique
 in Arabia scribit. Alii lacteo colore esse, noctuque
 non solum lucere, sed loca proxima illustrare affir-
 mant. A b Galeno hæc gemma Aphroselinites,
 quasi Lunæ spumam dicas, vocatur. c Dioscorides
 Selenitem vocari scribit, quia noctu invenitur ple-
 nus Luna crescente. Albertus tradit nasci in quo-
 dam genere testaceorum in India, Perside & Ara-
 bia. Ego neque Seleniten, neque alium lapidem
 noctu lucentem unquam vidi, nec neotericorum
 aliquem deprehendi, qui vere ostendere potuerit,
 quænam fuerit veteribus Selenites gemma. Non-
 nulli existimant Margaritas esse, quod d Garfîæ ab
 Horto medici proregis Indiæ testimonio plene re-
 periantur crescente Luna, ac post plenilunium si
 capiantur, cum tempore minuuntur & decrescant,
 ut è contra si ante capiantur, in eodem statu per-
 maneant. Deinde quod candidæ, & læves sint, ac
 in iis corniculatæ Lunæ imago (postulante id pro-
 pter corporis umbram, & subiecti corporis refle-
 ctionem spherica figura) appareat, cui accedit,
 quod ad comitiales propinetur, & à mulieribus ad
 pericula evitanda gestentur; ut olim Selenites. Ve-
 rum

*Margarita
 an sint la-
 pides Se-
 lenitides.*

rum quia à nullo veterum, neque à Plinio Margaritas hoc nomine appellatas deprehendo, aliam gemmam Selenitis nomine notatam fuisse non dubito. Recentiores lapidem Specularem, quem Germani *vnser lieben Frayven eys* appellant, Selenitem statuunt. Quod facile Lunæ imaginem in se recipiat, variisque modis visui offerat. Lapis hic Crystalli instar pellucidus est, ac in bracteas tenuissimas scinditur, omni papyro vulgari tenuiores, nec propterea diaphanitatem amittit. Aliqui alumen Scaiolæ vocant, cum tamen alumen non sit, neque eius saporem habeat. In igne in pulverem candidissimum facile vertitur, quo mulieres ad faciem dealbandam, & rugas depellendas utuntur. Ad quæ commodior est hic lapis, si in liquorem solvatur, ut in capite de Talco explicavi. Tener est hic lapis, flexilis, ac in gypsum facile excoquitur. Laternis, & fenestris conficiendis inservit vitri instar. Maxima eius quantitas in Moscovia invenitur, item in Hispania, Cypro, Cappadocia, Sicilia, Africa, in agro Boninienfi, in Thuringia, Saxonia, Marchia, in Misnia ad Salam, aliisque locis Germaniæ. Reperiuntur Speculares lapides variis coloribus, mellei, nigri, & fusci, sæpeque Saxo Marmoreo implicantur, aliquando laterculis distinguuntur, aliquando sexangula figura excrescunt, ut Crystalli videantur. Ex omni lapide Speculari si uratur, Gypsum fieri potest. Plinius de lapide Speculari sequentia scribit. Specularis vero (quoniam & hic lapis nomen obtinet) faciliore multo natura finditur in quaslibet tenues crustas. Hispania hunc olim citerior tantum dabat: nec tota, sed intra centum millia passuum, circa Segobricam urbem: iam & Cypros, & Cappadocia, & Sicilia, nuper inventum Africa: postferendos omnes tamen Hispaniæ, & Cappadociæ mollifsimis

*Specularē
lapidem
recentiores
statuunt
Selenitem.*

*Alumen
Scaiola.*

Locus.

*Colorum
diversitas.*

398 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
simis & amplissimæ magnitudinis, sed obscuris.
Sunt & in Bononiensi Italiae parte, maculosi com-
plexu filicis alligati, quorum tamen appareat natu-
ra similis eis, qui Hispania puteis effodiuntur pro-
funda altitudine. Nec non & saxo inclusus, sub ter-
ra invenitur, extrahiturque aut exciditur. Sed ma-
iori parte fossili natura, absolutus segmenti modo,
nunquam adhuc quinque pedum longitudine am-
plior. Humorem hunc terræ quidam autumant
CrySTALLI modo glaciari, & in lapidem concre-
scere manifeste apparet: quod cum feræ decidere in pu-
reo tales, & medullæ ex ossibus earum, in eandem
lapidis naturam, post unam hyemem, figurantur.
Invenitur & niger aliquando. Sed candido natura
mira, cum sit mollitia nota, perpetiendi solis, rigo-
risque, nec senescit si modo iniuria absit, cum hoc
etiam in cementis multorum generum accidat. In-
venere & alium usum in ramentis quoque circum
maximum ludis Circensibus sternendi, ut sit in
commendatione candor. Hactenus Plinius lib. 36.
Natur. Hist.

a Libro 37. Naturalis historia cap. x. littera a a a.

b Libro 9. de simplicium Medicamentorum Faculta-
tibus.

c Libro 1. Aromatum, & simplicium historia cap. 57.

C A P. CCXVI.

De Gypso lapide.

GYPSUM a proprie dicitur calx ex lapidibus qui-
busdam ustis, sed exigua, & brevi ustione. La-
pides auté illi unde Gypsum fit Alabastro non sunt
dissimiles à Gallis Gypsum du plastre ou du gyps voca-
tur, à Germanis spat, vel gyps, ab Italis gesso, ab Hi-
spanis

spanis yesso. Reperiuntur huiusmodi Gypsi lapides variis coloribus, qui tamen usti albi redduntur. Vulgares illi lapides qui Alabastrum nomen habent, & unde vascula fiunt, facillime in Gypsum ustione veruntur. Huiusmodi in Mysnia, comitatu Burgundia, ac in agro Volaterano inveniuntur, splendent, & laevorem suscipiunt, tantumque deest durities, ut inter nobilia Marmora sint. Gypsum adstringit, emplasticum est, & obstruit. Ad sanguinis eruptiones impositum convenit, citissime enim postquam madefactum est lapidescit, ideoque etiam potum strangulat. Quod ustionem non est expertum ex oxycrato impositum repercutit. Maximi usus est ad statuas ingentes, & levissimas faciendas. Nam ex lana, vel stupa linea, aut cannabina, vel fœno semiformata statua Gypso humido, & molli obducuntur, ut tenuem crustam nanciscantur, deinde formantur. Formata ingenti mola, muroque exigua portiuncula annexa, spectatorem in admirationem trahunt. Cum polline lapidum duriorum, plumbi pulvere, & lacte in veros lapides transit, ac si colores adiiciantur Marmor pondere, nitore, & colore imitatur quam proxime. Pictoribus etiam Gypsum inservit, eo enim colores commiscent, ac ex massa penicilla duriora conficiunt, quibus absque alio humido quævis pingunt; hoc vocant siccis coloribus pingere.

*Gypsum
strangu-
lat.*

*Ad sta-
tuas.*

*Coloribus
siccis pin-
gere quid
sit.*

a Gypsi descriptionem, & plura ad Gypsum pertinentia, tradidi in comm. à me editis, in praxin Auream Ioannis Stockeri excus. typis Ioannis Maire typographi celeberrimi Lugd.-Bat. Anno 1634. in 12. fol. 123. ad qua lectorem relegamus.

De Pumice.

PUMEX Virgilio lapis bibulus, item spongia ut & Vitruvio, quod spongiæ instar fistulosus sit, dicitur. Lapis est erosus, spongiosusque, exiguis cavernulis seu foraminibus plenus Græce *κωνεις* quod veluti à vermiculis, qui *κωεις* dicuntur, sit exesus, *αλκυονιον* à Theophrasto vocari putant, quod è marina spuma coactus sit, Germanice *Bynstein*, *pins Kratstein*, quia in Balneis eo ad cutim fricandam utuntur, dicitur. Gallice *Pierre ponce*, Italice *pumice*, Hispanice *piedra espongia*. Pumicis nomine etiam appellantur erosa saxa, in ædificiis quæ musæa vocant dependentiâ ad imaginem specus arte reddendam, talia inveniuntur prope *Rotvvilam* ad Neccarum.

CAP. CCXVIII.

*Pumicis genera, loci natales, & facultates
eiusque usus.*

Differunt inter se Pumices colore, sunt enim aut nigri ut ficuli, aut cinerei, aut candidi, alii molles sunt, manibusque teri in arenam possunt, alii duri, omnes rari sunt, & leves, ac ob fistulas, aëremque iis contentum aquæ innatant quamvis magni. Inveniuntur in Melo, Sciro, Æoliis insulis, in Nisyeo insula, Sicilia, in Campania ad montem Modernum, & Vesuvium, in Ænaria, & ad confluentiam Germaniæ, item in littoribus maris undis detrusis, & in tractu maris Tyrreni. Veteres è spuma maris coalescere in insula Cyclade, & Nisiro testantur. *a* Sæpe ab exustione, aut coctione lapidum fit, ut circa Æthnam, & in collibus Mysiæ. Probantur cando-

Locus.

Electio.

candore, minimoque pondere, & ut quam maxime spongiosi, aridique sint, ac teri faciles, nec arenosi in fricando, quique ex capillis canescentibus coagmentati videntur, ut alumen scissile. Hi ad corpora fæminarum læviganda soli utiles sunt. Usus etiam Pumicum est ad lævigandas telas pro pictoribus, *Pro pictoribus.* item ad corpora fæminarum, vel virorum fricanda *ribus.* in balneis, vis eorum in medicina est, b Plinio teste, extenuare, siccare trina uestione, ita ut torreantur carbone puro, ac toties vino restinguantur albo. Lavantur deinde ut Cadmia, & siccati conduntur quam minime vliginoso loco, usus farinæ eius oculorum medicamentis adhibetur, quia ulcera purgat leviter, expletque cicatrices, & emendat. Quidam tertia uestione refrigeratos potius, quam restinctos terere malunt ex vino. Adduntur etiam ad malaginata, capiti, verendorumque ulceribus utilissima, fiunt ex his dentifricia. Theophrastus author est potatotes in certamine bibendi præsumere farinam eius, sed nisi immenso potu impleantur periclitari, tantamque refrigerandi naturam esse ut musta fervere desinant Pumice addito.

a Pumicem, ambustum esse lapidem in montium concavitatibus, omnes fere fatentur natura operum exploratores, ob id enim sæpius eructat mons Æthna in Sicilia, & in Campania Vesuvius, qui hoc tempore, ingentibus flammis exarsit cum magno Puteolorum, & adiacentium locorum detrimento, igne in terra visceribus genito, è sulphureis vaporibus, & bitumine, quo quam plurimi referti sunt montes, eoque præsertim, quod pissphaltum dicunt.

b Libro 37. Naturalis historia cap. 21. littera d.

De Poro, Topho, aliisque lapidibus Pumici cognatis.

PORUS, vel Tophus Græce *ωάφ* dicitur, Germanice *Topffstein*, vel *tugstein*. Asper est, facileque in arenam resolvitur, scaber natura, fortassis lapis Sabulosus Thomæ Erasti est, qui prope Heidelbergam invenitur, & ad Podagram ab ipso prædicatur. Porum Plinius lib. 36. cap. 17. Cherniten vocat, sed Sarcophagi species est. Ad Pumicis & Tophi speciem proxime accedit salis spuma, quæ dum patinæ aqua salsa plenæ ebulliunt illa effluxa coire in Tophum solet. Tales tophi in salinis Burgundiæ, & ad Oeni vallem colliguntur. Fistulosi, ac spongiosi Halæ in valle Oeni *Saltz zepstein* vocantur, albißimi sunt. Burgundici duriores, graviores, solidioresque lapidis fere instar, colore minus albo, & interdum subrubente, ab incolis Salegre appellantur. Hi Tophi aviculis, quæ in caveis aluntur, exhibentur: quia eius usu recreantur cum alio sale pereant. Quod sane mirum, nullo manifesto discrimine inter hoc sal, & reliquum apparente. Ad Tophi, vel Pumicis genera referri potest Acopis Plinii nitro similis, pumicosa, aureis guttis stellata, quæ fortassis lapis ille est qui in Ilva, & alibi ubi alumen fossile, & chalchantum effoditur, reperitur. Sed hunc lapidem quidam Assium putant, qui etiam Pumici similis est. In Tmolo monte gignitur lapis Pumici similis rarus inventu, qui quater in die colorem mutat, Plutarcho teste, ubi Pactoli fluvii mentionem facit. A Pumice non multum distant, spuma maris Halosachne, Alcionium petreum, a Adarces, & Paretonium, sed quia ad terræ genera paulo indurata commodius referuntur,

Lapis Sabulosus.

Chernitis.

Salegre.

Acopis.

Halosachne.

Alcionii.

Adarces.

Paretonii.

tur, illorum descriptionem in alium locum re-
ferro.

a Adarces descriptionem tradit Plinius lib. 16. Naturalis historię cap. 36. littera e e. Eamque lib. 32. cap. x. littera t. Calamochnum vocat. De Adarce consule V. Cl. Claudium Salmasium libro (cap. 62. huius libri) citato fol. 301. Sunt quidam qui existimant Adarcem Plinii esse Pallam Marinam, sed male: siquidem Palla Marina in mari tantum nascitur, non in paludibus aquę dulcis, & ibi non arundinibus, neque herbis inherens visitur, sed in sicco reperitur littore, undis simul cum alga proiecta, pile omnino similis, quę in lactantium hędorum ventriculis ex exuctis una cum lacte pilis, plerumque reperitur: adde quod Palla Marina gustata nec acris, nec caustica (ut Plinius inquit) est. Huius etiam Palle Marine meminit Galenus lib. I. de Composit. Medic. secund. loc. quam σφαίρα θαλασσίαν vocat, quem locum Interpres Cornarius vir alioquin Doctissimus perperam spongiam interpretatur. Qui vero Pleniorrem Palle Marine cupiat habere descriptionem consulat Conradum Gesnerum lib. de Aquatilibus cap. de Palla Marina.

C A P. CCXX.

De Sarcophago, & Asio, seu Assio lapide.

Sarcophagi vulgo hi lapides vocantur quibus mortuorum sepulchra teguntur. Verum hoc loco veterum Sarcophagum describo, seu Assium lapidem qui in Asso Troiadis carnem exedens reperitur, de quo sequentia Plinius lib. 36. cap. XVII. In Asso Troiadis Sarcophagus fissili vena scinditur.

4 Corpora defunctorum condita in eo absorpti con-

404 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
stat intra quadragesimum diem exceptis dentibus.
Eius generis & in Lycia saxa sunt, & in Oriente qua
viventibus quoque adalligata erodunt corpora. Mi-
tior est autē servandis corporibus, nec absumendis
Chernites ebori simillimus, in quo Darium condi-
tum ferunt: Parioque similis candore, & duritie,
minus tamen ponderosus, qui Porus vocatur. Af-
sius gustu falsus, podagras lenit, pedibus in vase ex
eo cavato inditis. Præterea omnium crurum vitia
in iis lapidicinis sanantur, cum in metallis omnibus
crura vitientur. Eiusdem lapidis flos appellatur in
farinam mollis ac quædam perinde efficax. (pro ap-
pellatur, legerem præparatus.) Est autem similis
Pumici rufo. Admixtus æri Cyprio mammarum vi-
tia emendat; pici autem resinæve strumas, & pa-
nos discutit. Prodest & phthificis linctu, cum melle
vetera ulcera ad cicatricem perducit, excrescentias
erodit, & ad bestiarum morsus utilis. Repugnania
curationi suppurata siccat, fit & cataplasma ex eo
podagris, misto fabæ lomento. Hactenus Plinius.
b Galenus Assium lapidem ait esse non durum, sed
laxum, friabilem consistentia, & colore quasi To-
phi. Innutriti ei quiddam farinæ tenuissimæ adsi-
mile, qualis in pistrinorum parietibus adhærere vi-
situr, quod petrae Asiae florem vocant. Esse vero sub-
tilium partium, ut sine morsu carnes nimis molles,
& fluidas eliquet. Petram vero in qua nascitur si-
mitem, sed infirmiore vim habere: falsedinem
quandam in gustu florem participare. c Dioscori-
des Assium inquit seligendum colore Pumicis
levem, fungosum, friabilem, habentem venas lu-
teas ad imum actas. Eius flos falsugo subflava est,
summo lapidi infidens, tenuis nunc alba, nunc
instar pumicis ad luteum vergens, linguam ali-
quantulum mordens. Authorum præcedentium
testi-

*Chernites.
Porus la-
pis.
Ad poda-
gram.*

*Ad mam-
mas &
strumas
panosque.
Phthifis.*

Electio.

testimonio Affius lapis detergentem, exiccantem, leviter exedentem, & discutientem habet facultatem, proculdubio propter nitri, & salis, aluminifque mixturam qua constat.

Hodie vix dignoscitur Affius lapis. Mathiolus *Vbi reperitur.* circa Tridentum in Vitrioli minis prope montem Liveginem reperiri existimat: propterea quod notæ convenient. Reperitur enim ibidem lapis levis Pumicis instar spongiosus, frangibilis, venisque luteis. Alii Germanorum Tophum, aut illi admodum similem, eum qui reperitur in Ilva, & ubi alumen fossile, & calchanti vena foditur, colore candido instar sacchari, venis, vel maculis luteis, gustu subastringente, & linguam modice mordente, iterum eum qui ibidem sine maculis luteis, Pumici similis, fungosus, cum superficie sali simili, sed lapidosa, & insipida invenitur, esse existimant. Vel etiam eum, qui durior est, venis se interfecantibus in profundum, quique exterius in tenuem farinam candidam solvitur, modice mordentem, qui eius flos est. Non emanat autem flos luteus, nisi ex habente maculas luteas, cuius sapor etiam est efficacior. Hi profecto lapides omnes, qui alumen nitrum, & sal in se continent, ac leves, & spongiosi non inepte pro Affio lapide haberi possunt, præsertim quod propter prædicta mineralia iis contenta, easdem facultates, quæ Affio ab authoribus tribuuntur, habeant.

a Hoc lapide, quod carnes absumat, utebatur antiquitas, ad defunctorum sepulchra, ut absumptis ab eo carnibus, corpora non computrescerent, ob idque Græci appellavere sarcophagum. Quod manifeste declarat Dioscorides, cum inquit, *ὁ σαρκοφάγος λίθος*, id est, loculi defunctorum carnes absumen-

tes ex eo fiunt; omnes interpretes male σοποῖ pulve-
rem interpretati sunt, excepto Plinio loco ab Auctore
iam tradito, qui mentem Dioscoridis probe affecutus
videtur. Quod idem nobiscum sentit V. Cl. Claudius
Salmasius libro (cap. 62. huius libri) citato fol. 1204.
littera c, cuius hæc sunt verba. Græci σοποῖς vocant
arcas mortuales. Eæ ex sarcophago lapide etiam fie-
bant, quas appellat σοποῖς σαρκοφάγοις Dioscorides.
Sic tamen vulgo hæc vertunt: Fit ex eodem etiam
farinæ modo pulvis minuendis carnibus uti-
lis. Quæ nihili sunt, modumque quo hæc legenda,
ac distinguenda sint, ibidem tradit, multaque de
Assio.

b Libro IX. de simplicium medicamentorum facultatibus.

c Libro V. de re medica cap. 99.

C A P. CCXXI.

De Phrygio lapide.

PHrygius lapis, a Plinio teste, gentis nomen ha-
bet, estque gleba pumicosa, uritur ante vino
perfusus, flaturque follibus, donec rufescat, ac rur-
sus dulci vino extinguitur, & hoc trinis vicibus, tin-
gendis vestibis tantum utilis. b Dioscorides in
Cappadocia inveniri tradit, eumque qui pallefcit,
pondusque mediocri absque solida compage, ac li-
neis albis cadmiæ instar distinctus est, cæteris præ-
fert. Vim habere ait astringendi, expurgandi, &
crustas inducendi, lavarique ut cadmia, usumque
eius esse sive crudus sive combustus sit. c Galenus
oculis utilem facit, item ad ulcera & scabritias. Ho-
die ignotus est hic lapis, quia tamen tingendis ve-
stibus utilis fuit olim, aliqui chalchanti glebam,
quæ ad tingendum utilis est Phrygium esse lapidem
opinan-

opinantur, huiusmodi glebæ pallent, candicant, virescunt, aut cinereæ sunt, pallefcentem habeo quæ astringit & mordicat ut chalcantum, ac propterea iisdem viribus prædita est.

- a Libro 36. Naturalis historie cap. 19. littera k.
 b Libro v. de re medica cap. 89. Huius etiam meminerunt Galenus lib. 9. de simplic. medic. facultat. Paulus Ægineta lib. viii. littera λ. Aëtius lib. 2. Terrabibl. cap. 21. Inter Neotericos Andreas Casalpinus lib. 2. de Metallicis cap. 52.
 c Galenus lib. 9. de simpl. medicam. facultat.

CAP. CCXXII.

De Agerato.

Phrigio lapidi non dissimilis videtur Ageratus, quo a Galenus coriarios usos fuisse testatur, eumque digerentis, & astringentis facultatis esse asserit, quamvis gustu evidentem astrictionem, aut acrimoniam habere non videatur. Ad columellæ inflammationes utilissimus est, ut hinc colligi possit, non tam acrem esse, quam Phrygium lapidem. Prædicatur etiam hic lapis ad nitorem calceis conciliandum.

- a Libro ix. de simplicium medicamentorum facultatibus.

CAP. CCXXIII.

Lapis Spongiæ.

Spongiæ, lapides in se continent candidos, friabiles, qui in succum lacteum solvuntur, facultate extenuandi absque insigni caliditate, ad calculos

Ad calculum.

*Cysteoly-
thus.*

408 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
renum, & vesicæ frangendos utiles, quique ob il-
lam facultatem Cysteolythi vocantur, propinantur
autem ex vino.

C A P. CCXXIV.

De lapide Rhenali.

AD Ostracitis, aut Geodis species lapis hic refer-
ri posse videtur: regitur enim crusta ferrea satis
dura, sub qua latitat lapis rotundus Rhenis figura.
Invenitur prope Pragam, colore est terreo subru-
bro, cortex terreo tantum: nullas hactenus ipsius
facultates expertus sum.

C A P. CCXXV.

De Hysterapetra.

Agricola *a* narrat in Diœcesi Trevirensi cum
fundamenta arcis Erebreitstemensis erueren-
tur, inventos fuisse lapides nigricantes, & duros,
qui muliebri pudendum exprimerent, hos *b* Car-
danus ob similitudinem Hysterapetras vocat, re-
ctius Hysterolythi dicerentur. Addit Agricola
etiam Mariæburgi inveniri. Nullius sunt usus
quod sciam.

*Hysteroly-
thus.*

a Libro V. de Natura Fossilium cap. 14.

b Libro VII. de subtilitate.

C A P. CCXXVI.

De lapide Iudaico.

Iudaicus lapis olivæ specie subrotundus, tener,
& friabilis est, striis secundum longitudinem
discur-

discurrentibus, & æquidistantibus, ac si arte factæ essent.

Colore est albo, aut subcinereo. Ab Aëtio lapis Syriacus, ab aliis Phenicites, Pyrene, vel Eurrheus, à a Plinio Tecolythos vocatur, quasi lapidem frangens aut liquefaciens. Tritus enim aut aqua calida exhibitus difficultati urinæ medetur, ac calculos vesicæ & renum rumpit. Aliqui sexum distinguunt, & minores fœminas, ad vesicæ lapidem fundendum utiles, maiores masculos, inter quos aliqui sunt longiores minimi digiti quantitate ad renum lapidem expellendum commodi, arbitrantur, c Reperitur in Judæa, & Silesia.

Phenicites.
Pyrene,
Eurrheus,
Tecolythos.
Ad calculum.

a Libro 2. Tetrabibl. cap. 19.

b Libro 37. Naturalis historiae cap. x. littera c c c.

c Plura qui de lapide Iudaico scire desideret Consulat.

Dioscorid. & Petrum Andream Matthiolum lib. v. cap. v. Item Andreae Casalpini lib. 2. de Metallicis cap. 45. Aëtius lib. 2. tetrabibl. cap. 19. Iudaici lapidis meminit. Cuius hæc sunt verba: est & alius facultate insignis à Syria Palestina delatus, forma conspicuus, lineis tanquam tornatilibus intersectus, Iudaicus, vel Tecolythus appellatus, ad calculum renum efficax tritus, & è calida potus: nec segnior

est ad vesicæ calculos. Tradit Nechepson Tecolythum cum aqua subactum ad glutinis consistentiam, ut abrasis pilis sumini, ac pubi applicatum vesicæ calculos frangere, ut merito canatur:

Salve Arabum mare, Tecolythum mortalibus ægris

Largitum ad morbos nobile præsidium.

Ex oleo etiam myrthino illitum podragricis confert.

C A P. CCXXVII.

De Trochite, & Entrochio.

CUM Judaico lapide cognationem habet Trochites, Germanice *Spangestein*, aut *rederstein*, quia rotæ, aut tympani refert figuram, appellatus. Pars eius rotunda lævis est, utraque vero plana habet modiolum, à quo, ut in rotis fieri solet, radii eminentes ad extimam orbis partem ita procedunt, ut inter illos striæ fiant. Fractus lapis Judaici instar nitet, & lævis est. Frangitur autem, ut ille in obliquum, longum, & latum. Ex Trochitis nondum separatis constat Entrochos, ita ut plurimorum Trochitorum sit coniunctio. Coniunguntur autem invicem suprapositi tam eleganter, ut arte videatur coniunctio facta. Nam radii unius alterius striis inseruntur, quemadmodum in commissuris cranii humani videre licet. Interdum viginti hoc modo committuntur. Dum æqualiter teres est Entrochos radios eminentes habet, & cingulum, dum inæqualiter, mediaque pars tumet, & extrema strictiora sunt, similes habet radios, vel nullos, & tum cingulo plerumque caret. Differt colore Trochites unus ab alio. Nam reperiuntur albi, cinerei, ac lutei. Differunt etiam magnitudine. Maximus latus est digitum transversum, crassus tertiam eius partem,

tem, aut amplius. Reperitur in Saxonia ad Hildeshemium ultra montem Mauricii in commissuris Marmoris, in cinereo candidi, & in terra glutinosa, item in Italia, & prope arcem Spangenberg in monte eiusdem nominis, à quo credibile est lapidi nomen datum esse.

C A P. CCXXVIII.

De Morochtho lapide.

Mollis est hic lapis, alias Leucophragis, Galaxias, aut Graphida, quia usum calami scriptorii præstat, appellatur. a Georgio Agricola teste nascitur in Saxonia, & prope Hildeshemium ubi *Milchstein* vocatur. Dioscorides in Ægypto reperiri asserit, itaque ad lineas vestes dealbandas, quia tener est, facileque in liquorem solvitur utilem esse scribit. Ac præterea poros corporis referare, ac imprimis conferre sanguinem expuentibus, cæliacis, iisque quibus vesica dolet, si ex aqua propinetur. Ad fluxus matricis cum lana pessi forma imponitur. Commiscetur etiam collyriis ad cavitates oculi explendas, lachrymasque sistendas, cerato admixtus cicatricem promovet, exiccantem enim, sed vix adstringentem habet sine morfu facultatem. Reperiuntur in Saxonia Morochthi duri, & in fossa arenaria Hildeshemiana qui nigri sunt, & lacteum succum emittunt. Hi Germanice *ein Schyvartzermilchstein* vocantur. Variat enim colore hic lapis, nam aliqui

Ad sanguinis spumata.

Ad fluxus matricis.

Vbi reperiuntur.

*Differen-
tia à Ga-
lactite &
Melite.*

aliqui subvirides, nigri, & mellei sunt coloris. Si differentia statuenda sit inter Morochthum, Galactiten, & Melititen. Morochthus lacteum succum edit absque mellis dulcedine, deinde neque albus, neque cinereus est. Galactites vel albus, vel cinereus, lacteum succum absque mellis sapore emit. Melitites vario colore lacteum succum, sed melleo sapore promit. Reperiuntur etiam Morochthi in Apennino, Lunensi regione, & Æthruia, ubi pictores, & mathematici ad lineas ducendas eo utuntur. Nitet dum durior est saponis, aut gemmæ instar, lineasque notat siccus non madefactus.

a *Libro v. de Natura Fossilium cap. vi.*

b *Libro v. de re medica cap. 109. Plura Petrus Andreas Matthiolus in idem caput, Aëtius lib. 2. Tetrabibl. cap. 16, & Andreas Cesalpinus lib. 2. de Metallicis cap. 60. tradunt.*

C A P. CCXXIX.

De Galactite.

Galactites lapis à Morochtho parum differt, ob quam causam itidem Leucas, Leucogea, Leucophragis, & Synephtes vocatur. Germanice *Milchstein*, lacteum enim succum, licet cinereus sit, emit, & dulcis est. a Dioscoride teste, laudatur ad oculorum fluxiones, & ulcera. Custoditur aqua tritus in plumbea pixide ob vim glutinis, quæ in eo continetur. Temperatas habet primas qualitates ob dulcedinem, b Galeno authore. Nam lactis succum, & saporem omnino refert. Nutricum lac auget, infantiumque alligatus collo salivam facere dicitur, ac in ore liquefcere, memoriæ tamen plurimum nocere. Invenitur in Saxonia, Apennino monte, Lunensi

*Ad oculo-
rum vitia.*

*Ad lactis
ubertatē.*

nenfi regione, ac Æthruia, & prope Hildesheimium.

Ad Galactiten videtur lapis ille posse referri, quem ita describit Gesnerus. Est & quod lac Lunare à nostris appellatur, quod in altissimorum quorundam montium Helueticorum speluncis reperitur, ut Stocchornii in ditione Bernensium, & Fracti, sive Palatini Lucernensium. De quo repetam hic ea vere verba quæ in Fractimontis descriptione nostra, ante annos sedecim posui, mutatis nonnullis, & additis: in spelunca quadam per summum montem fornici adhærens nascitur substantia quædam fungosa, friabilis alba, levissima: quam Fungum petreum dixeris, vel agaricum saxatile: tam similis huius est facies. Incolæ Germanice *Monmilch* appellant, id est, lac Lunæ, à substantia alba, & spumosa, ex qua concretus videtur hic lapis, si lapidis nomen meretur. Aquæ mixtus, albo lactis colore eam inficit. Insuper est, siccatur sine morfu. Nulla in ea asperitas: & totum cum saliva mandentis liquefcit, præsertim quod melius fuerit. Nam & crassius, asperiusque reperitur, immaturius nimirum & crudius: quod odore etiam caret. Concoctum autem, & perfectum ut asperitatem amittit, ita albius colore, & pondere levius, & suaviter odoratum redditur. Videtur autem naturam Holosteis dictis lapidibus, qui in terra arenosa in Palatinatu effodiuntur, proximam habere, & lapidi quem ego ab odore Cydoniten nomino. Superstitiose quidam adversus quemcunque morbum ægroti cuiusvis, propter quem expresso ipsius nomine è spelunca peratur, salutarem esse putant. Lucernæ in pharmacopolio venire solet, pollinem eius Chyrurgi ulceribus desiccandis inspergunt. Sunt qui nutricibus ad augendam lactis copiam, pollinis huius

Lac Luna.

Holosteis.

Cydonites.

Ad lactis ubertatē.

huius dragmam exhibeant, è iure, ni fallor: potest autem commodius ex lacte amigdalorum, cui immixtus hic pollen aliquot horis fuerit, colato propinari, cum pauco saccharo, & aqua feniculi. Aiunt autem mammillas evidenter hoc auxilio turgere, & repleri lacte. Præterea à docto quodam viro, nuper proditum invenio lac Lunæ in profluvio sanguinis utiliter dari tanquam somniferum, idque sibi experimento constare. Quod ad nomen prisicum, ego aut ipsum Morochthum veterum esse aliquando putavi, aut easdem certe illi facultates esse. Sed amicus quidam rerum fossilium omnium cognitione clarus *d* margæ friabilis genus esse vult. Hactenus Gesnerus. Meo iudicio, quia agarici colorem habet, ut narrat Gesnerus, easque omnes facultates quæ Galactiti tribuuntur, potius Galactites veterum dum lapideam habet duritiem videtur. Nam si mollior sit recte ad margæ species referrem. Non puto enim Morochthum, Galactiten, & Melititen lapidem, aliud esse quam margam induram, ac lapidis speciem præ se ferentem. Verum aliis hac de re, si sit aliud iudicium, non repugno.

Narcotium.

Marga.

a Libro v. de re medica cap. 107.

b Libro ix. de simplicium medicam. facultat.

c Conradus Gesnerus libro de Fossilibus & c. (ut cap. 52. huius libri monuimus) fol. 49. verso.

d Georgius Agricola lib. 2. de Natura Fossilium cap. 9. de marga hæc scribit. Marga nihil aliud est, quam terra pinguis, & spissa. Parvi vero refert, utrum fuerit dura, an mediocris, an mollis. Quin ea sive exiccata vertitur in arenam, vel Tophum, vel lapidem duriolem: sive humore madefacta mutatur in quendam quasi succum, idem optinet nomen. Paulo post tradit margæ verbo significari medullam, quam

LIBER SECVNDVS. 415
quam interdum ita fluidam & albam esse scribit,
instar medulle ossium animantis &c. Qui plura ad
margam pertinentia scire desideret, consulat eun-
dum Agricolam capite iam citato.

C A P. CCXXX.

De Thyite.

THyites, a Dioscoride teste, in Æthiopia gigni-
tur, colore subviridi, similitudine Jaspidis, ac
dilutum succum lacteum reddit, qui vehementer
mordet, ob quam rem tenebras pupillis obversan-
tes expurgat. *b* Galenus inquit quia acrem habet
facultatem tantum adhiberi ad purgandum, & ab-
stergendum quæ pupillam offuscant absque phle-
gmone. Ex quibus sunt cicatrices recentes, quas
attenuare potest, sed & oculorum ungues, pterygia
utique si non admodum duri fuerint. Hermolaus
Thyiten à *τῆα* quod mortarium significat deduci
putat; & ab Hypocrate Acone, quia cotes ex eo fie-
bant dictum aliqui opinantur. Dubitant etiam ali-
qui num hic sit lapis quem Itali *verdello* vocant, &
quo aurum affrictu examinant. Inveniuntur in flu-
minibus quibusdam lapides virides succum lacteum
remittentes, quos quis verum Dioscoridis Thyiten
vocare posset.

a Libro v. de re medica cap. cxi. & plura Petrus An-
dreas Matthiolus in eundem de eadem materia
tractat.

b Libro ix. de simplic. medicam. facultat.

C A P.

C A P. CCXXXI.

De Melitite.

Melitites à Galactite tantum colore, & dulcedine differt, habet enim mellis dulcedinem, unde etiam nomen, virtutes, & facultates etiam easdem quas Galactites, habet. Abstergere paulo magis, ac paulo calidior a Galeno Galactite videtur. Tufus, ceræque mixtus eruptionibus pituitæ, maculisque corporis medetur, vulvarumque dolores velleii impositus compescit. Varium habet colorem, proprium illi ut melleum habeat, saporem. Germanicæ *Honigstein* appellari potest.

a Libro IX. de simplic. medicam. facultat.

C A P. CCXXXII.

De Steatite.

Prioribus tribus similis est Steatites, cuius mollior substantia, quia sevo similis inde nomen habet. Duriusculus hic lapis fusci in rubro coloris, ligno tamen si affricetur in eo albas relinquit lineas. Ad hoc lapidis genus referri potest terra Saponis Germanicæ *Fulberde*, vel *seifeerde* si durior sit, & lapidi similis.

C A P. CCXXXIII.

De Ossifrago lapide.

Lapis Ossifragus albo, vel cinereo colore ossis figuram refert. Concavus enim est ac medullam habet friabilem linguæ adhærentem, ac facile in liquorem solubilem. Osteites, Ammosteus,
Osteo-

Osteocolla, Osteolythus, Holotheus ac Stelechites appellatur Germani *Beinbruch*, *Bruchstein*, *Beinyvol*, *Wvalstein*, *Sandstein*, vel *Steinbein* vocant.

C A P. CCXXXIV.

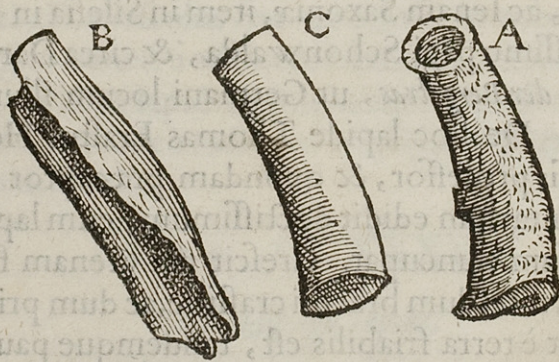
Differentiæ Ossifragi, loci natales, & facultates admirandæ.

TRes huius lapidis observatæ sunt differentia. Prima littera B notata continetur is qui ossi usto similis, paruisque foraminibus in superficie plenus est, ac intus ossium spungiosam compagem habere videtur, non secus ac si os in lapidem verum esset, quod fortassis verum est. Hic attritus, vel ustus lotii veteris, aut ossis usti instar olet, nec eas facultates habere creditur quas sequens species. Secunda differentia notata littera A is continetur, qui truncorum forma cum rudimentis ramorum, videtur arboris truncus in lapidem ossi similem, & concavum commutatus, hic proprie Stelechitis nomen meretur à forma. Nascitur in Palatinatu locis arenosis non procul à Spira. Item prope Heidelbergam, ac Ienam Saxonix, item in Silesia in fonte limpidissimo pagi Schonwalda, & circa Darmstadtium in *der Bergstras*, ut Germani locum illum appellant. De hoc lapide Thomas Erastus Heidelbergensis professor, & quondam præceptor meus commentarium edidit doctissimum, eum lapidem Sabulosum nuncupat. Crescit per arenam forma Coralli, interdum brachii crassitie, ac dum primum erumpit è terra friabilis est, tandemque paulatim magis indurescit. Huic lapidi similem mihi dono dedit Generosus, & nobilis Vir Christophorus Udalricus à Burchsdorp. Sac. Cæsa. Maiestatis Rudolphi II. Imp. & Domini mei clementissimi dapi-

Locus ubi nascatur.

Lapis Sabulosus.

418 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 fer, quem in patria sua Marchionatu Brandebur-
 genſi plantæ inſtar excreſcere mirabili modo aie-
 bat, ac à conſolidandis offibus *bainbruch* vocari. Pri-
 mum aiebat initio veris pullulare è terra quaſi exi-
 guam braſſicam capitatam, foliis cinereis, & ſubni-
 gris, deinde expaſis quaſi folioliſ ad terram (nam
 vix caput hoc è terra prorumpit) reperiri in medi-
 tullio medullam, ſeu pulverem quendam facile in
 liquorem ſolubilem. Tum effodi plantam, eiſque
 ramos reperiri offeos pulvere iſto ad offa paucis die-
 bus glutinanda fœcundos. Inveniuntur etiam odo-
 rati Offifragi in ditione Comitum à Solms non pro-
 cul à Iena in monte Arenoso, femoris quando-
 que figura, & magnitudine. Tertia porro diffe-
 rentia notata litera C ſubſtantia à prioribus dif-
 fert, nam neque arenofus lapis, neque terreus, aut
 friabilis eſt, ſed tenax, offique ſimilis, & ſolidus
 odorem, ac ſaporem Cornu Monocerotis vulgo
 dicti, guſtu ſubſtringente referens. Hanc ſpeciem
 Offifragi quis Enoſteum vocare optime poſſet, ſed
 alium eo nomine deſcribam.

C A P.

Offisagi lapidis facultates.

Secundi generis, & tertii imprimis ad ossa glutinanda celebrantur, quæ multorum testimonio cito ferruminant. Cum enim natura 40. dies requirat antequam callum osseum ex alimento gignere possit. Lapis iste in liquorem solutus, & potentia proxima os, facultati alteratrici laborem nullum parit, ac assimilatrici materiam idoneam citissime suppeditat. *a* Matthiolo enim teste trium & quatuor dierum spatio multorum ossa huius lapidis potu rite conglutinata fuerunt. Hoc tamen necessa-
 rio requiritur ut ossa fracta diligentissime primum componantur & ligentur assulis, aut alia ratione, ne loco moveantur. Deinde ut ager se quietum & diætam seruet, ac locus affectus unguento Geranii ungatur. Fit autem unguentum hac ratione. Radices Geranci caruleum florem gerentis in pulverem rediguntur; deinde cum axungia suis lactantis in mortario fit unguentum. Id supra linteum cera odorata imbutum extenditur, ac fracto loco adalligatur. Interea medullæ lapidis sesquidragma ex rubro vino meraco mane, & vesperi propinatur per quatrimum. De huius lapidis admiranda facultate scribit Josephus *b* Quercetanus doctissimus nostri temporis medicus sequentia. Memini me Reystadii non procul à Rheno didicisse loci eius incolas uti lapide quodam, qui in illa vicinia nascitur, & ab effectis *Beimbruch* appellatur, unam enim illius dragmam in vino rubro exhibent, in quo prius vinca pervinca madefacta fuerit per noctem, idque mane per dies quatuor, aut quinque, atque hac ratione dolores eximunt, gravioraque symptomata, fractu-

*Ad ossa fracta.**Josephus Quercitanus.*

420 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
rasque intra quatuor, aut quinque dies sanant, magna cum omnium admiratione; cuius rei ocularis ipse sum testis, eiusque rei Mathiolus in commentariis suis mentionem facit. Eodemque lapide uti præterea solent in formam cataplasmatum redacto, cum Geranio contuso, & oleo olivarum, vel rosato, tam felici successu, ut sine ullo dolore, ac inflammatione partis ossa coagmententur. Quod incredibile videri posset, nisi præter me innumerabiles alii oculati, & idonei testes extarent. Quamobrem coniecturam facio, genus illud medicamenti ad sclopetaria vulnera fracturis ossium complicata esse accommodatissimum. Magna enim iam operis pars effecta est, cum ossa confracta tam facile, & tam brevi tempore sanantur sine ullo symptomate quodam; præsertim cum id non prohibeat nos vulnus tanquam contusum, & quemadmodum decet tractare. Quinetiam viam nobis compendiarum ad brevem curationem patefacit, & ad sauciatum sublevandum accommodatissimum. Hactenus Quercetanus. Utuntur etiam hodie Ossifragi pulvere ad dentes dealbandos plures. Proculdubio ille qui odoratus est, & margam in se continet ad venena utilissimus est, si propinetur ad sudores movendos, nec minus ad pestem, febresque malignas. Suavissimus enim ille odor qui Cydonii mali & lactis, saccharique halitum præ se fert cordi, & spiritibus nostris amicus est, & cum illis *ἰσῖα* quadam conspirans, illos roborat, firmat, ac à contagio, non minus, quam putatum vulgo Monocerotis cornu, tuetur. Ad hunc scopum in pastillos prius ablutus pulvis, ut arenosa subsideant, redigi potest, ac terræ sigillatæ instar servari.

Ad venena.

a *In Comment. lib. v. Dioscorid. cap. 109.*

b *Ossi-*

b *Ossifragi lapidis etiam mentionem facit Guilielmus Fabricius Hildanus observat. Chirurg. centuria 3. observat. 90. in qua circa finem hæc scribit. Ego, & si ipsum in fracturis ossium præstantissimum esse, in controversiam vocare, minime contendam, attamen intra tam paucos dies, ut scribunt Mathiolus, & Quercetanus, ossa fracta, sanare posse, non facile mihi persuadere possum.*

CAP. CCXXXVI.

De Encosti.

ENcostis à tertio genere Ossifragorum tantum odore differre videtur, Germanice ab a Agricola *Knochenstein* vocatur. Hic neque suavem odorem neque tetrum habet, sed qualem arena, invenitur nigri, candidi, mixtique coloris.

a *In Libello, annexo libro de Fossilibus, cui titulus, de rerum metallicarum interpretatione.*

CAP. CCXXXVII.

De aliis lapidibus qui ad Ossifragi genera referuntur, & primum de Stalactite, seu Stillatitio lapide.

EX aquis lapidificam vim habentibus, aut si majoris in se resolutos lapides continentibus, aut potius materiam terrestrem subtilissimam ex cuius coalitu lapides fiunt, concrescit stillatitius lapis Germanice *VValstein*, seu *Tropffstein* appellatus. Cum enim aqua per terræ canales effluit, & ex alto decidit, extremitati canalibus pyramidis forma paulatim coalescit, & augetur terrestris aquæ portio, ac induratur prorsus eodem modo, eademque forma,

422 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
qua à canalibus defluens aqua in glaciem ex ore canalis dependens, hyeme à frigore mutatur. Et ut glacies inæqualis est propter fluentis aquæ motum, sic & hic bullas, seu eminentias habere videtur. Ex fluente aqua, in canalibus crustaceam formam adipiscitur, sicut in balneorum vasis, & Thermarum canalibus fit, in quibus aqua calida coquitur, aut servatur. Ad parietes antri si decidat aqua, aliã formam lapidibus præbet, & variam. Omnes albi, graves, duri, intus splendentes, Talci instar inveniuntur in variis Germaniæ locis, in Moravia prope Brinam in ditione Abbatis Ostriwicensis. Ad sanctum Iuanum in Bohemia, ad thermas Carolinas, & in antro *Baumansholtz*, laudatur à chyrurgis ad ossa fracta ferruminanda, unde Osteocollæ nomen obtinuit, ac inter species Ossifragi referri potest, quia ossa glutinat. Si pulvis bibatur, drag. unius pondere sudores potenter movet.

*Ad ossa
fracta.*

C A P. CCXXXVIII.

De Stalagmite.

STalagmites è guttis rotundis in lapidem gypseæ substantiæ conversis, totus coagmentatur in terra arenosa, qui pro terræ, & aquæ fluentis qualitate, modo fuscus, candidus, aut griseus fabarum, pisorum, vel coriandri refert magnitudinem. Reperiuntur in una massa plurimi quasi favis inclusi. Copiose isti in Thermis Carolinis. Nam aqua ibidem tantam in se lapidescendi facultatem habet, ut lignum per noctem impositum lapidea crusta tegatur, quæ calcis naturam colore & substantia præ se fert.

C A P.

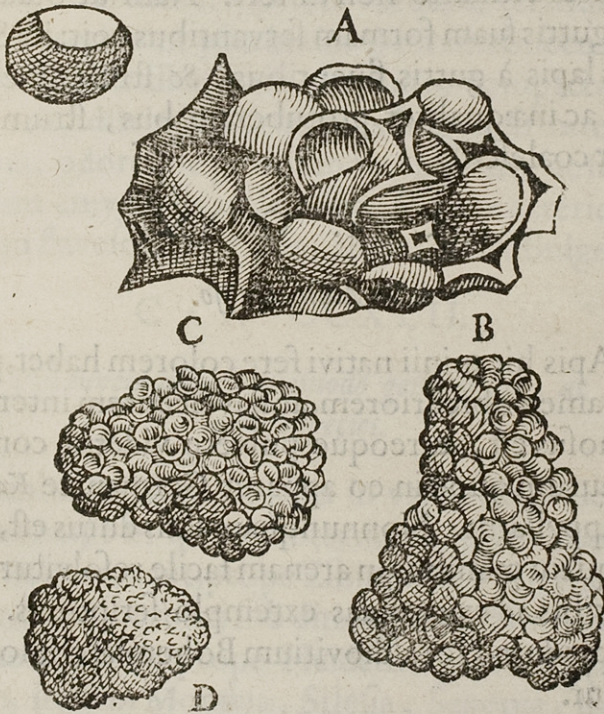
De Hammite, seu Ammonite.

Ammites, vel Ammonites ex arenis ita componitur, ut ovis piscium similis videatur, nucis iuglandis est magnitudine, aliquando maior, Germanice *Rogenstein* vocatur, invenitur prope Alfeldam, & Hildeshemium. Huius generis reperiuntur qui ex lapillis pisi, aut orobi magnitudine constant, quos Ammites maiores, aut Pisolythos recte vocare possis. Item qui ex arenulis milii, aut seminis papaveris magnitudine coaluerunt, illos Cenchritis, istos Meconitis nomine non male appellaveris.

Pisi magnitudine Ammites, notatur litera A

Pisolythus.
Cenchritis.
Meconitis.

Figura Ammitis.

424 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
hunc vere quis posset Bezoar minerale appellare,
squammis enim, seu cuticulis constat ut Bezoar, de-
deinde subiacens cutis splendet, color etiam simi-
lis, aut paulo plus rufescit.

Orobi magnitudine litera B notatur.

Cenchrites litera C.

Meconites litera D.

Reperiuntur in Iura monte, & prope Bernam
Helvetiæ, facile isti lapides in arenulas, ex quibus
constant, resolvuntur. Quæ tamen duræ, insipi-
dæ, & inodoræ sunt. Distat à Stalagmite Ammites,
quod Stalagmites è guttis rotundis in lapidem gy-
psæe substantiæ conversis totus coagmentetur. Am-
mites tantum ex arenis. Stillatitius lapis à nonnul-
lis Ammites vocatur, sed aptius, ut supra, præce-
dentes à se invicem distinguuntur. Substantia Sta-
lagmites à stillatio non differt. Nam ut Stalagmi-
tes à guttis suam formam servantibus coit: ita Still-
atitius lapis à guttis fluentibus, & strias efficienti-
bus, ac inæqualiter protuberantibus, strumarum
instar coalescit.

*Differen-
tia Stala-
gmites ab
Ammitte.*

C A P. CCXL.

De Ammochryso.

Lapis hic minii nativi fere colorem habet, paulo
tamen obscuriorem, ac flavescentem interdum.
Arenosus est, aureoque pulvere videtur consper-
sus, aurum quod in eo apparet Germanice *Katzen-
gold* appellatur. Nonnunquam satis durus est, non-
nunquam manibus in arenam facile resolvitur. Usui
est scribis ad exiccandas extemplo scripturas. Pro-
pe oppidum Horasdiovitium Bohemiæ copiose re-
peritur.

C A P.

CAP. CCXLI.

*De Cornu Fossili, quod vulgo Monocerotis Cornu
appellant, & an verum Monocerbs
inveniat.*

ETiamsi vix ad lapides referri posse Cornu Fossile videatur, tamen quia ab Osteocollis non longe recedit, ac lapidescit, operæpretium existimavi, huius historiam non præterire, præsertim quod magni pretii, authoritatis, & dignitatis sit, dum multi Principes id pro vero Cornu Monocerotis emant. Cornu Fossile lapis Ceratites dici potest, *Ceratites.* colore, & lævore Cornu refert, forma etiam interdum: nam sæpius tam crassam, ac magnum reperitur ut à nullo unquam animali produci potuerit. Substantia lapidea semper, & vel dura, vel mollis illi est. Exterius ut plurimum dura intrinsecus plerunque mollis alba, levis, friabilis, compacta absque poris, adstringens, exiccans, linguæ firmiter adherens, odoreque gratissimo non secus, ac si quis lac cum amygdalis miscuisset. Cortex exterior interdum flavescit, cinereus, albus, vel subniger est.

CAP. CCXLII.

*Vbi inveniantur, quomodo generentur, ac
eorum species.*

INveniuntur hæc cornua in variis locis Germaniæ nempe in specu subterraneo, quem *Baumansholtz* vulgo vocant, prope Elbingerodam sylvæ *Hercyniæ*, sive *Cheruscæ* sub ditione comitum *Stolbergensium*. Item prope *Heidelbergam*, *Hildesheimium*, item in *Moravia*, *Silesia*, *Saxonia*, multaque aliis locis. Materiam proximam generationis

426 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
horum cornuum & margam, vel margæ speciē esse
existimo, quæ dum lapidescente, & subterranea
aqua fluente irrigatur, vel solvitur, lactis instar
fluit per terræ cavitates: in quibus si à terra adstan-
te aquæ ferofior pars absorbetur, aut imbibitur, vel
præterfluit, tum crassior pars cavitates implendo
sistitur, & absumpto humore omni coalescit, lapi-
disque formam & cornuum præ se fert, aut margæ
tantum, si aqua exiguam vim lapidificandi habue-
rit. Hæc causa est quod interdum huiusmodi fru-
sta crassa, interdum exigua, & tenuia conspician-
tur. Verum si lacteus hic humor non in cavitatem,
sed in lignum aliquod iam vetustate arefactum inci-
dat, illiusque corpus iam leve, & porosum subeat,
tandemque vel exhalata aquæ tenuioris portione
crassior remaneat, tandem coagulata lignum trans-
mutat eiusque partes sibi assimilat, ita tamen ut
species ligni nosci, & interdum odor deprehendi
possit. Quod ligno contingit, id etiam cornubus
ceruinis, dentique elephantis, aliisque quadrupe-
dum partibus si in huiusmodi loca decidant contin-
gere potest. Hinc fit cornua ista fossilia inter se mul-
tum interdum differre, & pauca eandem faciem
ostendere, imo aliqua dentes, tibias, maxillas, alias-
ve corporis partes referre. Habeo ego domi plu-
res quam viginti differentias, cum tamen omnes
mihi pro Cornu Monocerotis datæ fuerint, una
manifeste exteriori cortice fraxini lignum ostendit.
Alia differentia prope Brinam Moraviæ urbem in-
venta ita exacte figuram trunci iuglandis intrinse-
cus, & extrinsecus refert, ut nemo nisi cæcus ani-
madvertere non possit, truncum illius arboris fuisse,
ac in terra transmutationem accepisse. Odor
etiam exacte nucis arboris odorem reddit. Dona-
tum mihi fuit etiam frustum illius trunci Monoce-
rotis

*Lignum
quomodo
in lapidem
mutetur.*

rotis titulo. Eodem in loco trunci, & caudicis maioris portio pro capite animalis distracta fuit. Sili- ces adjacentes truncis suis cavitatibus eandem ma- teriam, sed longe molliorem, magisque friabilem, neque nucis odore præditam continebant, ita ut nemo de generatione horum cornuum dubitare debeat.

a *Quid marga sit vide post caput 229. huius libri.*

C A P. CCXLIII.

Facultates Cornuum Fossilium, quæ vulgo pro Monocerotis Cornu distrahuntur.

COrnu ista Fossilia non omnia habent eandem facultatem, aut æque validam, ut enim forma, origine, & substantia inter se differunt, ita etiam qualitatibus, & facultate. Quæcunque lapidum instar dura sunt, inodora, neque medullam habent vix alia, quam exsiccante pollent vi. Quæ vero facile in pulverem rediguntur, linguæ adhærent, molliaque sunt, maximas habent vires. Imprimis enim exsiccant, adstringunt, ulcera ad cicatrices perdu- cunt absque morfu, alvi profluvia, gonorrhæa, al- borumque menstruorum effluuium, sanguinem è naribus, hæmorrhoidibus, vulneribus aut è thorace erumpentem sistunt. Oculorum etiam lachrymas effluere non sinunt, si cum lacte in pollinem tenuis- simum redactæ oculis instillentur. Quod si præ- terea his medullis odor gratus accedat, cordi impri- mis gratæ sunt, idque roborant, & confirmant, boli armeni, aut terræ lemnix instar, ut non facile ab affecto aëre, aut à veneno assumpto opprimi possit. Quinetiam si substantia medullæ ante transmuta- tionem fuerit à cervo; elephante, fraxino, nuce, ar- bore,

Exsiccant, astrin- gunt. Fluxus sistunt.

Oculorum lachrymis.

Ad cordis robur.

Ad venen- m.

428 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
bore, aut ab alia re, quæ venenis adversatur, maxi-
mam ad expellenda, & superanda venena habebit
energiam, eoque maiorem si odor ipsius arboris,
vel prioris substantiæ adhuc deprehendi possit.
Tum enim certum est qualitates adhuc in transmu-
tato corpore aliquas remansisse, ac vires quæ in
subtiliori materia hærent, nondum periisse: sed ac-
cedente nova, & subterranea materia auctas esse.

*Ad pestem,
& febres
pestilentes.*

Ad venena itaque omnia, febresque pestilentes, &
pestem ipsam abigendam huiusmodi Cornu præ-
stantissima est antidotus, si cum aqua aliqua appro-
priata, aut vino oligophoro absente vehemente fe-
bri, ægro propinetur dragma una, aut scrupula
quatuor, isque sumpto pharmaco sese ad sudandum
componat. Sudoribus enim venenum omne etiam-
si ad venas, habitumque corporis deductum sit faci-
le expelletur, & cor, ne eius noxam suscipiat, mu-
nietur. Quod certe plurimis exemplis expertus ipse
sum, & ab aliis quibus particulam Fossilis Cornu
(quod prius fraxini lignum fuisse notavi) dono de-
di, expertum audivi.

Puer quidam deglutita plumbea pila, quæ mul-
tos ante annos sub aranearum telis latuerat, exem-
plo ventre ita intumuerat, ut crepaturæ periculum
adstantibus videretur adesse. Hic ebibito scrupulo
medullæ omnibus admirantibus statim conualuit.
Alia mulier intoxicata, ventreque utri modo infla-
to ut morti proxima videretur, subito hausto pul-
vere præter omnium expectationem conualuit. Fa-
cit ad epilepsiam, syncopen, cardiacam passionem,
cordis tremorem, aliosque cordis affectus, si cum
aqua appropriata scrupuli pondere ægro offeratur.
Sudores egregie movet, ob id febribus malignis, &
pestilentibus conducit, ac venenum omne foras ad
cutim pellit.

*Ad cordis
affectus, &
epilepsiam.*

CAP. CCXLIV.

*De vero Cornu Menocerotis, & an id re-
periatur.*

A Multis annis in tanta dignitate, & existimatio-
ne apud Gemmarios, & Principes Monocero-
tis Cornu, tanquam nihil præstantius ad cogno-
scenda, præcavenda, & superanda omnia veneni
genera sit, habetur; ut auri pretium longe superet.
Quia vero à multis dubitatur num animal id, cuius
Cornu tam admirandas facultates habere debet in
rerum natura sit, nec ne, aliis id affirmantibus, &
describentibus, aliis negantibus, operæpretium
puto, quandoquidem plura animalia sunt, quæ
unum cornu in fronte gerunt, & proinde generali-
ter illis Monocerotis nomen convenit, illa omnia
obiter, illorumque cornuum formam describere,
ac deinde examinare quodnam illud sit, quod tantæ
facultatis cornu gestet. Nam negare tale animal
quale à Plinio, Æliano & Vartomanno pro Mono-
cerote describitur, in rerum natura esse, mihi pror-
sus ineptum videtur. Etsi enim hoc tempore com-
plures orbis partes navigantium industria detectæ
sunt, quis tamen omnes Asiæ, Chynæ, Cathaiæ, Tar-
tariæ, Africa, America angulos perlustravit, & in-
vestigavit num tale animal præ manibus sit. Affir-
mantibus itaque sese, & animal vidisse, ac cornu fa-
cultates experientia didicisse, tamdiu credi potest,
donec exploratis omnibus mundi angulis constet,
ab illis descriptum animal nullibi reperiri. Verum,
ut dixi, plura sunt, quæ unum cornu gerunt, ac for-
tassis uni ex illis etiamsi aliud nomen habeat, (ut
tempore rerum nomina sæpe mutantur) contingit
ut verum, & decantatum illud cornu gestet, alteri
vero

vero etsi nomen Monocerotis seruet, & cornu habeat, tamen viribus illis careat. Plinius libro VIII. cap. XXI. scribit in India boves solidis unguibus, & unicornes reperiri. Deinde paulo post. Asperissimam feram Monoceroten esse, reliquo corpore equo similem, capite cervo, pedibus elephanto, cauda apro, mugitu gravi, uno cornu nigro, media fronte cubitorum duum eminente. a Garsias ab Horto proregis Indiae medicus Rhinoceroten qui unum cornu gestat in fronte breve, nigrum brachii ad conum crassitie, colore pellis asinini, & fibrosum, ab Indis pro Monocerote haberi scribit eiusque cornu ab iis ad venena usurpari, verum ipse peculiare hoc animal quod proprie ab authoribus Monoceros appellatur, Rhinoceroten esse nequaquam arbitratur, verumque Monoceroten ab authoribus, à quibus describitur non visum existimat, quæque de eo audierit, hoc modo enarrat. Referam quæ à viris fide dignis accepi. Inter promontorium Bonæ spei & aliud promontorium de currentes nuncupatum vidisse se affirmabant terrestre quoddam animalis genus, licet mari etiam delectaretur, quod caput, & iubam equi haberet (minime tamen equum esse) cornu præditum, duos palmos oblongo, mobili, quodque nunc in dextram, nunc in sinistram obverteret, modo illud attolleret, modo dimitteret. Id animal cum Elephante ferociter præliari, eiusque cornu adversus venena laudari. Eius experimentum factum propinato duobus canibus veneno: alterum enim canem cui dupla quantitate propinatum esset venenum, sumpto huius cornu pulvere ex aqua convaluisset: alium vero cui exigua quantitate venenum esset datum, nec exhibitum hoc cornu, statim mortuum corruisset. Hactenus Garsias. Aliud præterea animal est quod

unum

*Boves
unicornes.
Monoceros.*

Rhinoceros.

De Monocero.

unum tantum cornu gestat in fronte quod Plinius Asinum Indicum vocat libro XI. cap. xxxvii. nat. Histor. & capite XLVI. ait unicornem Asinus tantum Indicus: unicornem & bifulcum Oryx. Talos asinus Indicus unus solidipedum habet. De asino Indico, & Orige unicornibus mentionem fecit etiam Aristot. lib. 2. de Histor. animal. cap. VIII. & III. de part. animal. cap. 2. ac asserit Asinum Indicum cornu gerere in fronte, pedesque solidos, & talos habere. Orygem etiam in fronte unicornem, sed scissis esse pedibus. Quinque itaque animalia reperiuntur diversa, quæ unum cornu gerunt. Bos Indicus, Rhinoceros, Monoceros, Asinus Indicus, & Oryx. Quod autem Monocerotis nomen peculiari animali ab antiquis datum fuerit, à bove Indico, Rhinocerate, & Oryge differente Æliani testimonio clare docetur, is enim lib. 2. de animalibus, ait se audisse (nam ocularis testis non est.) Monocerotem, quem

Asinus Indicus unicornis.

Oryx unicornis.

Quinque animalia uno cornu.

Monoceros habet nigrum cornu.

Ælia-

Ælianum nullas facultates Cornu Monocerotis describere. De Asino porro Indico Ælianus lib. 5. sequentia scribit. Sylvestres Asinos equis magnitudine non inferiores, apud Indos nasci accepi, eosque reliquo corpore albos, capite vero purpureo, oculisque nigris esse, cornuque in fronte gerere, cuius superius puniceum, inferius autem album, medium vero nigrum sit. Atque non omnes quidem Indos, sed potentiores cum tanquam armillis quibusdam brachia, sic Cornua certis spatiis auro ornarunt, ex ipsis bibere solere. Ex hoc Cornu bibentem ab insanabilibus morbis tutum fieri, neque eum ipsum convulsionibus corripitur, neque sacro morbo, neque venenis ullis ferunt. Quinetiam si quid prius pestilens biberit, tum id vomere tum ad sanitatem redire. Ex quibus duobus Æliani locis facile colligi potest Asini Indici Cornu id esse, quod ab omnibus expetitur ad venena, & nequaquam Monocerotis Cornu quod uno tantum, eoque nigro colore præditum est, & versuras habet, ac passim à Principibus pro vero Monocerotis Cornu ostenditur, omni facultate adversus venena carens. Causa cur facultates quas Cornu Asini Indici habet, attributæ fuerint Monocerotis Cornui, nomen Monocerotis, quod ut ante dixi, Asino Indico tribui potest, fortassis fuit. Unicornu enim est animal Asinus Indicus, non minus quam proprie dictum Monoceros. An autem hoc animal quod à Garsia ab Horto describitur Monocerotis nomine, & prope caput bonæ spei reperitur idem sit cum Asino Indico ex signis, & notis non satis deprehendi potest. Vartomannus se duos vidisse Monocerotas testatur, traditque unicuque Cornu, equi magnitudinem habere, crura, pedes.

*Vires ad
omnes
morbos, &
venena.*

des, & caput cervi, pili colorem balium, equi iu-
bam rariorem, coxas villosas, & mansuetum esse
animal. Hæc descriptio cum Æliani descriptione
satis convenit ita ut idem animal describi videatur.

Quod ad Orygem attinet, nunc incertum est quod-
nam animal fuerit. Certum tamen est capræ sylve-
stris speciem fuisse, quæ unicum cornu gestat.
Nunc aliqui mosci capreolum, vel gasellam, aut
pygargum esse autumant, quibus tamen animalibus
aliqui unum tantum cornu, aliqui duo tri-
buunt.

De Oryge.

Reperiuntur apud Principes, & Magnates variæ
particulæ Cornuum, nomine Cornuum Monocer-
rotis. Sed hæctenus (etiãsi plures quam viginti
differentias collegerim) nunquam particulam Asini
Indici Cornui similem deprehendi. Quotquot ha-
beo omnes nigrescunt, pallefcunt vel albicant, ita
ut ebur, cervinum cornu, aut *b* Rosmari dentem re-
ferant, aut si è terra erutæ fuerint, ibi ætate exesas,
mollioresque redditas quis iudicare possit. Habuit
mater fratris meæ particulam à cornu satis magno,
quod multis millibus venditum fuerat, abscissam,
qua mira præstitisse matrem affirmabat. Erat illa
particula eboris instar albissima, intrinsecus conca-
va, ut cornua esse solent. Exterior pars crassitie pel-
lis porcinæ fere pellucida, ac ad flavedinem tendens
conspiciebatur, exacte lardum porcinum cum sua
pelle in cornu transmutatum dixisses. Ab interiori
enim, & albissima parte ad amussim lineola distin-
guebatur id quod cutim porcinam referebat. Du-
rissimum fuerat hoc cornu, vixque lima superari po-
terat, odorem etiam qualem cornua omnia dum li-
ma fricantur edere solent, emittebat. Sed neque
hoc Cornu Monocerotis, aut Asini Indici fuit. Nec
refert cum natura etiam aliorum animalium cornu,

*Rosmari
dens pro
Monocero-
te.*

434 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
viribus, & facultatibus dicare possit. Cornu pro-
fecto Cervinum multorum experientia non exiguas
adversus venena habet vires, ita ut recte deficiente
Asini Indici Cornu in illius locum substitui possit.
Dum Venetiis essem ante annos viginti quinque
duo Cornua mihi ostensa fuerunt à quodam sim-
plicita rerum exoticarum studiosissimo, unum
quatuor pedum ad minus longitudine, ovi gallina-
cei maioris circa basin crassitie, quod paulatim de-
finebat in mucronem obtusum, color externus
erat eburneus, internus albissimus; à basi ad mu-
cronem fere strias habebat, dicebat ille cornu esse
Hyppopotami animalis, ac verum Unicornu, facultatibusque Unicornui attributis præditum. Hyppo-
potamum sæpe depictum vidi, & antiqui Roma-
norum Imperatores illius effigiem tum in nummis
tum symbolis exhibuerunt; verum absque cornu,
cuius autem animalis hoc cornu fuerit hætenus sci-
re non potui. Visum tamen mihi fuit Rosmari den-
tem esse. Alterum cornu sex pedes longum fuit,
ad basin ovi columbini maioris, aut ovi gallinacei
minoris crassitie, paulatim in acutum mucronem
desinens, intus ad pedum duorum longitudinem à
basi concavum. Color externus fere niger fuit, ut
ligni guaiaci nucleus interior etiam niger esse solet.
Tanto labore præditum erat, ac à basi versuras
paulatim ad mucronem tam eleganter æqualique
distantia procedentes habebat, ut arte elaboratum
fuisse videretur. Id non Monocerotis Cornu, sed
Gazellæ esse, (quam aliqui mosci capreolum vo-
cant & Unicornem faciunt, sed errore, ut Gesnerus
notavit) dicebat. Nam Gazella aliis aliud animal
est, & à musci capreolo diversum, fortassis Pygar-
gus, quem aliqui etiam Unicornem faciunt, capræ-
que sylvestris speciem. Verum gemmarius, aut sim-
plicita

plicista ille qui hoc cornu habebat, Gazellam duo huiusmodi cornua proferre, sed curua asserebat, curvaturam vero tolli aqua calida, mollescere in illa cornu, ac postea manu in rectitudinem cogi. Id profecto Cornu vero Monocerotis animalis cornui omnibus notis respondebat, atque pro eius cornu habui, licet ille aliter senserit. Nam huiusmodi viris parum exercitatis à mercatoribus quibus credunt, facile imponitur: fortassis, quia ad venena expellenda, & arcenda vires non habuit, pro Monocerotis Cornu habere noluit, cum tamen, ut dixi, Monocerotis Cornu viribus illis careat. Simile plane Cornu vidi apud Philibertum. De Bois mercatorem Pragensem, qui id à legato Ducis Moscoviæ Pragæ degente pignoris loco ad se pro mille ducatis receperat. Sed cum nullæ ipsius ad venena vires deprehensæ fuissent: iudicatum fuit à gemmariis Monocerotis Cornu non esse, licet omnibus notis attestantibus fuerit.

Qui itaque cum effectu verum Unicornu cupit, is sibi vel Asini Indici Cornu, vel Rhynocerotis, vel *Electio.* illud quod lardi porcini faciem repræsentat, vel etiam Fossile, quod prius ebur, cornu cervinum, lignum iuglandis, aut fraxini, vel etiam alterius materiæ ad venena commendatæ, fuerat, & medullam linguæ adhærentem, albam odoratam in vino bullientem continet, sibi procuret. Ita enim voti compos fiet, nec exigui momenti ad venena quavis habebit medicamentum.

a Libro I. Aromatum, & simplicium historia cap. 14.

b Rosmari dentem pro Unicornu venditum fuisse testatur Petrus Bellonius observationum suarum lib. 1. cap. 14. Cuius hæc sunt verba. Quisnam obsecro è veteribus tum Græcis, tum Latinis fidem facit, rei

incognita portiunculam, quam tamen plerumque scimus esse dentis illius, quem Galli Rohart, septentrionalis maris accolæ (ut & Olaus Magnus) Morfes appellant, trecentis ducatis æstimari debere? Etenim data nobis sunt fragmenta inspicienda, an agnosceremus, quæ pro Unicornu trecentis ducatis emptæ fuerant, quum tamen orbiculi essent è dente piscis Rohart, & plura ad Unicornu pertinentia, ibi tractat.

CAP. CCXLV.

De lapide Crucifero.

AD Cornuum Fossiliũ genera non inepte referri potest lapis Crucifer bubuli cornu magnitudine, & facie, qui dum transversim scinditur in planos orbiculos crucem nigro colore refert. Reliqua superficiei pars cineritium habet colorem, cui interdum ruber intermixtus videtur. Extrinsecus ex cinereo nigrescit, maculisque interdum nigris distinguitur, ac tactu inæqualibus. Tam mollis est, ut cultro facile ab eo pulvis albus abradi possit. Invenitur viginti milliaribus à fano Divi Iacobi in Compostella Hispaniæ. Fertur gestatus ut carnem tangat, sistere sanguinem undecunque fluentem, præterea lactis ubertatem efficere, ac dæmonia arcerere, febres etiam omnes curare collo appensus dicitur,

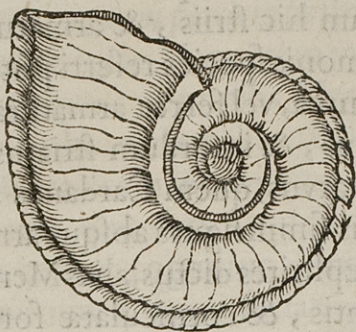
CAP. CCXLVI.

De Cornu Ammonis.

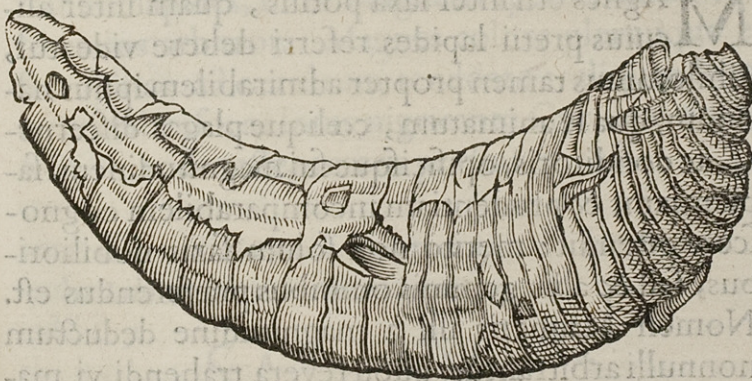
AMmonis Cornu speciem Cornu arietini in se revoluti refert, ac aurei coloris armatura, obductum

ductum esse videtur. a Plinius lib. 31. cap. 10. inter gemmas refert, ac sequentia scribit.

Hammonis Cornu inter sacratissimas Æthiopiæ gemmas aureo colore arietini Cornu effigiem reddens. Promittitur prædivina somnia repræsentare. Solet ferreo armari hoc Cornu colore, qui aluminis succo accedente, in æreum, vel aureum facile mutatur; quemadmodum ferro ipso facile contingit.

Ad Hoplitis species reduci potest, quia armatu- *Hoplitis.*
ra constat. Interdum tamen armatura caret, ac cinerei est coloris, & nodosus quasi iuncturis cohaereat, Germanice vocatur *ein Scherhorn*. Reperitur *Locus.*
prope Hildeshemium, ac in aliis Germaniæ locis. Sæpe octo digitos latum est, ac aliquando pondere

438 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
tres libras superat. Nonnunquam ita exiguum est,
ut nucis magnitudinem non excedat. Ab hoc dif-
fert anguis putrefactus, qui in saxum commutatus,
reperitur, nam hic striis, & armatura caret. Ad
Cornu Hammonis species referri potest lapis novæ
lunæ figura, aurea, vel ferrea armatura vestitus me-
diocriter durus, & interdum striatus, modo ma-
gnus, modo parvus, quem Cardanus Seleniten vo-
cat. Item alius simili figura absque armatura à cine-
reo colore Tephrites dictus, alias Menois ab eadem
Lunæ crescentis, & corniculatæ forma quam re-
præsentat.

Selenites.

Tephrites.

Menois.

*a Hic locus Plinii non habetur lib. 31. cap. x. sed lib. 37.
Naturalis historia cap. x. littera m m.*

C A P. CCXLVII

De Magnete.

Magnes etfi inter saxa potius, quam inter ali-
cuius pretii lapides referri debere videatur,
nihilominus tamen propter admirabilem ipsius na-
turam, qua se animatum, cœlique plagas discernere,
ac conditoris, opificisque sui magnitudinem, sa-
pientiam, & prudentiam incomparabilem cogno-
scere ostendit: merito non solum saxis nobiliori-
bus, sed & aliis gemmis omnibus præferendus est.
Nomen Magnetis illi à magnitudine deductum
nonnulli arbitrantur, quod revera trahendi vi ma-
gnus sit, ac non nisi cœlum ipsum, quod omnium
rerum maximum est, cognoscat, & respiciat. Alii à
Magnete armentario cum a Plinio nomen illi da-
tum existimant. Is enim cum armenta in Ida pasce-
ret, ac baculos humi posuisset illorum cuspides fer-
reos lapidi fixius adhærere primum observasse, aliis-
que

*Nominis
ratio.*